

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาไทย ปัญหาและผลที่เกิดขึ้นจากการรับความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศ และแนวโน้มของความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในอนาคต (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 พ.ศ. 2535-2539)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารายละเอียดการให้ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศจากเอกสารโครงการของทางราชการ จำนวน 3 แห่ง คือ กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สปช.

2. ศึกษาปัญหาและผลที่เกิดขึ้นจากการรับความช่วยเหลือ และแนวโน้มของความช่วยเหลือในอนาคต จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานไทย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ 5 ท่าน คือ

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมนานจิตร สุคนธทรัพย์
- 2) รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา ไชยมนตรี
- 3) รองศาสตราจารย์อรณี นวลสุวรรณ
- 4) ดร. รุ่ง แก้วแดง
- 5) ดร. จันทวิทย์ สุชาติานนท์

หลังจากตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยได้ส่งไปให้ผู้สัมภาษณ์ล่วงหน้าเพื่อเตรียมข้อมูล และนัดวันสัมภาษณ์ต่อไป โดยส่งไปตามหน่วยงานละ 3 ท่าน คือ

1. หัวหน้าหน่วยงาน
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ
3. เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ

รายชื่อหน่วยงานที่ได้ไปทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

1. องค์การยูนิเซฟ
2. องค์การยูเนสโก
3. องค์การซีมิโอ
4. องค์การสหประชาชาติ
5. สมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ
6. ธนาคารโลก
7. มูลนิธิฟอร์ด
8. สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สปช.
9. กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ
10. สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ

จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน จากหน่วยงานทั้ง 10 หน่วยงานนี้ เป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและรู้รายละเอียดของโครงการต่างๆ ดีพอที่จะให้ข้อมูลได้มาก

สรุปผลการวิจัย

1. การให้ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศ ในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาไทย ในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ 1-6 มี 7 องค์การคือ องค์การยูเนสโก องค์การยูนิเซฟ องค์การสหประชาชาติ สมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และมูลนิธิฟอร์ด

2. ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาไทย ในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ 1-6 มี 14 โครงการ คือ

- 1) โครงการค้นคว้า เรื่อง เด็กแห่งชาติ
- 2) โครงการฝึกหัดครูชนบท
- 3) โครงการขยายการศึกษาภาคบังคับจังหวัดสมุทรสงคราม, ภูเก็ต
- 4) โครงการปรับปรุงโรงเรียนตัวอย่างของจังหวัดในภาคศึกษา 3,4,5,7
- 5) โครงการอนามัยโรงเรียน
- 6) โครงการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาของยูนิ เซฟ
- 7) โครงการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาโดยใช้สื่อ RIT
- 8) โครงการพัฒนาที่สูง
- 9) โครงการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพประถมศึกษา
- 10) โครงการวิทยุโรงเรียน
- 11) โครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา
- 12) โครงการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี, ศรีสะเกษ
- 13) โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบขององค์กรชุมชน
- 14) โครงการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาใน เขตปฏิรูปที่ดิน

3. หน่วยงานไทยที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ ในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา มี 3 หน่วยงาน คือ

- 1) กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ
- 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 3) สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ศึกษาแห่งชาติ

4. ลักษณะการให้ความช่วยเหลือในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ 1-6 เป็นลักษณะเงินให้เปล่า รองลงมาคือ เงินกู้ และลักษณะผู้เชี่ยวชาญ

5. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ ในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา คือ

5.1 ปัญหาการประสานงาน

5.2 ปัญหาบุคลากร

5.3 ปัญหาผู้เชี่ยวชาญ

5.4 ปัญหาวัสดุอุปกรณ์

5.5 ปัญหาทุนการศึกษา

6. ผลที่เกิดขึ้นจากการรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา มีทั้งผลดีและผลเสีย

7. แนวโน้มของความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา จะเป็นลักษณะ เงินกู้

อภิปรายผล

1. การให้ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 1-6 นั้น ปรากฏในลักษณะของเงินให้เปล่า แต่ต่อมาแนวโน้มของความช่วยเหลือจะเป็นในลักษณะเงินกู้ เหตุที่เป็น เช่นนี้ เพราะในระยะต้นของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาตินั้น ประเทศไทยยังมีสภาพของประเทศด้อยพัฒนา จึงต้องการความช่วยเหลือหลายรูปแบบ โดยไม่มีการผูกมัด แลกเปลี่ยน ต้องการแต่รับอย่างเดียว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของไทยขณะนั้นยังไม่ดี ต่อมาในระยะหลังภาวะเศรษฐกิจของประเทศเริ่มดีขึ้น มีการลงทุนจากเอกชนภายนอกประเทศมากขึ้น จึงทำให้อยู่ในภาวะช่วยตัวเองได้ การให้ความช่วยเหลือในลักษณะให้เปล่าจากองค์การระหว่างประเทศจึงเริ่มลดลง แต่จะเป็นในลักษณะเงินกู้ เพราะสามารถชำระคืนได้

2. ปัญหาในการติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศทั้ง 7 องค์การ มีปัญหาหลักๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาการประสานงาน

หน่วยราชการบางแห่งได้พยายามติดต่อกับแหล่งผู้ให้เองโดยตรง โดยไม่ผ่านกรมวิเทศสหการ ซึ่งมักเกิดปัญหาความขัดแย้ง ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง บางกรณีทำให้เกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองโดยไม่จำเป็น แม้ว่ากรมวิเทศสหการได้จัดรูปแบบการบริหารงานให้มีกลไกประสานงานในทุกๆระดับ แต่ปัญหานี้ก็ยังไม่หมดสิ้น เพราะกรมวิเทศสหการไม่ได้เป็นศูนย์กลางในการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศแต่เพียงแห่งเดียว ยังมีหน่วยงานอื่น หรือคณะกรรมการอื่นที่ทำหน้าที่โดยเฉพาะในโครงการนั้นๆ เช่น คณะกรรมการประสานงานกับองค์การสงเคราะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ ซึ่งติดต่อโดยตรงถึงแหล่งผู้ให้ ซึ่งบางครั้งกรมวิเทศสหการ เป็นเพียงผู้แทนร่วมอยู่ด้วย เท่านั้น

2.2 ปัญหาบุคลากร

การรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศต้องกระทำโดยมีแผนปฏิบัติงาน ระยะยาวพอควร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำโครงการขอความช่วยเหลือ มักเป็นคนละชุดกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องโครงการพัฒนาการศึกษา ซึ่งขาดความเข้าใจในปัญหาและวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและล่าช้าขึ้น รวมถึงบุคลากรที่เขียนโครงการไม่ชำนาญที่ลงมือปฏิบัติจริง บางครั้งการเขียนโครงการเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็ให้ผู้เชี่ยวชาญเขียนให้ ซึ่งขัดกับหลักการที่เราต้องการโดยแท้จริง

2.3 ปัญหาของผู้เชี่ยวชาญ

ประเทศไทยนิยมใช้ผู้เชี่ยวชาญเพราะค่านิยมที่เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญเป็นคนต่างชาติโดยเฉพาะชาวตะวันตก เป็นคนที่มีความรู้มาก สามารถเสนอเรื่องต่างๆ ให้คนยอมรับได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าเงินที่ประเทศไทยได้รับมาจะต้องแบ่งบางส่วนเป็นค่าจ้างให้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งนับว่ามากพอที่จะอยู่อย่างสบายในประเทศไทยได้ ผู้เชี่ยวชาญบางคนก็ขอทำโครงการระยะยาวต่อเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศที่รับความช่วยเหลือ

2.4 ปัญหาวัสดุอุปกรณ์

การทำโครงการจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อทำให้โครงการสำเร็จ ซึ่งบางครั้งอุปกรณ์ดังกล่าวก็มีปัญหา เช่น เป็นของเก่า หรือหาอะไหล่ซ่อมแซมในประเทศไทยยาก ต้องสั่งมาจากต่างประเทศหรือสั่งเข้ามาแก้ หรือต้องทิ้งเมื่อสิ้นสุดโครงการ ซึ่งต้องทำให้ฝ่ายไทยมีการะเรื่องการซ่อมแซมและการดูแลมาก เป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ และทำให้เงินงบประมาณของโครงการต้องสูญเสียไป แทนที่จะได้นำมาใช้กับโครงการอื่นได้

2.5 ปัญหาของทุนการศึกษา

ผู้ที่ได้ทุนไปศึกษายังต่างประเทศ มักไม่รู้ถึงปัญหาที่แท้จริงของประเทศหรือนำเอาวิธีการแก้ปัญหาจากต่างประเทศมาใช้ โดยไม่คำนึงถึงความต้องการและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และแก้ปัญหาไม่ตรงจุดเกิดความสูญเปล่า หรือมีการทำวิจัยแต่ไม่มีการศึกษาต่อ เนื่องจากการวิจัยที่ทำไว้จึงไม่ได้ประโยชน์มากนัก

นอกจากปัญหาที่เกิดจากการรับความช่วยเหลือดังกล่าว ยังมีอีกประเด็นที่ควรแก่การอภิปรายคือ ผลที่เกิดจากการรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศนั้นๆ ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังจะได้อภิปรายต่อไปนี้

ผลดีของการรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ

ในการพัฒนาทางการศึกษาประเทศไทยยังขาดวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่มาก บุคลากรส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ดังนั้นความช่วยเหลือในรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ จึงมีบทบาทสำคัญที่จะถ่ายทอดวิทยาการและประสบการณ์ให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย เพื่อให้สามารถดำเนินงานเองได้ และในทางเศรษฐกิจยังได้จากการใช้จ่ายของผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ในประเทศไทยด้วย ทั้งเป็นโอกาสดีที่หน่วยงานไทยจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษาอบรม ดูงานในต่างประเทศเพื่อกลับมาปฏิบัติงานกับผู้เชี่ยวชาญ และสามารถนำประโยชน์จากประสบการณ์มาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นแก่ประเทศไทยได้

ผลเสียของการรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ

การรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศประเทศไทย ต้องรับภาระทำตามเงื่อนไขที่องค์การนั้นกำหนดขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสมทบ จัดเงินอุดหนุน เสียค่าบำรุง สมาชิก จัดหาบุคลากรเพื่อร่วมปฏิบัติงานตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และการจัดหาสถานที่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณมากเพราะราคาแพง ต้องมีคนคอยดูแล และเมื่อสิ้นสุดโครงการก็ต้องสูญเปล่าไป เพราะไม่สามารถดูแลต่อไปได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายสูงเกินไป การเปิดเผยข้อมูลบางอย่าง เพื่อเขียนโครงการรับความช่วยเหลือทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ เพราะประเทศที่ให้ความช่วยเหลือสามารถนำไปวิจัยกลับมาใช้กับประเทศไทยอีกในโครงการต่อไป เช่น จำนวนประชากรตามชายแดนมีผลทางด้านการเมือง จำนวนทรัพยากรมีผลทางด้านการค้า

3. แนวโน้มของความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในอนาคต

ความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศในอนาคตจะเป็นลักษณะการให้เงินกู้ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย เพราะได้เงินมาใช้ในทันที ทำให้โครงการดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนด เงินกู้ที่ได้มามากเป็นเงินกู้ระยะยาว มีอัตราดอกเบี้ยต่ำประมาณร้อยละ 8-10 ต่อปี ธนาคารโลกเป็นแหล่งใหญ่ที่สุดที่ประเทศไทยกู้เงิน เพราะการกู้เงินจากธนาคารโลกสามารถใช้เงินนั้นซื้อสินค้าต่างๆ ได้จากการประมูลระหว่างประเทศ เช่น เครื่องจักรที่นำมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

กรมวิเทศสหการได้กำหนดหลักการกู้เงินจากต่างประเทศ ไว้ในการดำเนินโครงการร่วมกับหน่วยราชการอื่นๆ ดังนี้

แนวทางพิจารณาโครงการเงินกู้ ต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นโครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. เป็นโครงการที่มีค่าใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินสมทบ
3. เป็นโครงการต่อเนื่องที่จำเป็นต่อดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้
4. หน่วยงานที่เป็นเจ้าของโครงการ ต้องมีการวางแผนงานที่แน่นอน และมี

ความพร้อมในด้านกำลังคนและงบประมาณสมทบ

5. เป็นโครงการที่จำเป็นต้องกระทำ แต่ขาดกำลังเงิน จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศ
6. ความช่วยเหลือที่ได้มาต้องไม่ขัดแย้งต่อกิจการในประเทศไทย
7. ต้องไม่ เป็นงานที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

ข้อ เสนอแนะในการดำเนินงานขอรับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ ควรจะเป็นลักษณะต่อไปนี้

1. ควรสนับสนุนให้มีการศึกษา ศึกษาน ฝึกอบรม ภายในประเทศ ถ้าสาขาวิชาใดสามารถทำได้ เพื่อ เป็นการประหยัด ถ้าไปศึกษาต่างประเทศควรให้กลับมาทำการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยและพยายามลดการของผู้เชี่ยวชาญลง โดยกำหนดมาตรการการของผู้เชี่ยวชาญไว้ เช่น กำหนดอัตราเงินเดือนและระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย ให้ นักวิชาการไทยได้มีโอกาส เข้ามาทำโครงการอย่างเต็มที่ เพื่อ เป็นการประหยัดและลดค่าใช้จ่าย ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ
2. การขอความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเหมาะสม ในการใช้งาน ตลอดจนปัญหาในการดูแลรักษาด้วย เพื่อลดความสูญเปล่าและสามารถใช้เงินที่ได้รับความช่วยเหลือมาได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนนำไปทำโครงการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา ได้มากโครงการขึ้น
3. ควรให้มีการประสานงานกันกับคณะกรรมการต่างๆ ที่รับผิดชอบในการพิจารณาความช่วยเหลือที่ได้รับจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีกรมวิเทศสหการ เป็น ศูนย์กลางในการติดต่อขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศแต่เพียงหน่วยงานเดียว เพื่อจัดปัญหา ความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน และยัง เป็นการประหยัดบุคลากรที่ต้องมาทำหน้าที่ติดต่อขอรับความช่วยเหลืออีกประการหนึ่งด้วย

4. ควรมีหน่วยงานที่พิจารณาการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และต้องเลือกเฉพาะโครงการที่พึงรับได้ เป็นประโยชน์ต่อประเทศจริงๆ และมีการติดต่อประเมินผลโครงการโดยบุคลากรชุดเดียวกันกับที่ทำโครงการ จะได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้

5. ให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย เข้าร่วมประชุมในองค์การระหว่างประเทศ ที่มีความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการทำโครงการขอความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะการประชุมนั้นจะจัดขึ้นในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม เพื่อประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์เต็มที่

6. ควรมีแหล่งรวบรวมและสำรวจความต้องการความช่วยเหลือ จากองค์การระหว่างประเทศของหน่วยงานการศึกษาต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นแผนรวมให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ และพร้อมที่จะทำโครงการขอความช่วยเหลือไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะถึงเวลาทำโครงการ

7. ควรมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานขององค์การระหว่างประเทศ และองค์การเอกชนบางองค์การที่เข้ามาติดต่อกับหน่วยงานไทยเองโดยตรง ไม่ผ่านหน่วยงานของรัฐ ซึ่งอาจจะ เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติได้ เนื่องจากเข้ามาทำความใกล้ชิดสนิทสนมในด้านการศึกษา ทำการวิจัยข้อมูลบางอย่างของประเทศ เช่น จำนวนทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนประชากรบางพื้นที่ ซึ่งมีผลทางด้านการเมือง

8. ควรมีการปรับปรุงวิธีการขอความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต เช่น การกู้เงินเพื่อจัดทำโครงการในระยะเวลายาวๆ จะได้ลดระยะเวลาในการเสียดอกเบี้ยลง

ข้อ เสนอแนะสำหรับผู้วิจัยต่อไป

1. การสัมภาษณ์ เฉพาะผู้บริหารระดับสูงขององค์การระหว่างประเทศ และหน่วยงานไทย เป็นไปได้ยากและค่อนข้างช้า เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีภาระหน้าที่มากและมีเวลาให้สัมภาษณ์น้อย ควรทำการวิจัยแบบสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากผู้บริหารระดับสูง จะทำให้ได้ข้อมูลมากและชัดเจนยิ่งขึ้น
2. การสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ บางครั้งข้อมูลบางอย่างเปิดเผยไม่ได้ ทำให้ขาดความต่อเนื่องไป เนื่องจาก เป็นข้อมูลที่ต้องเก็บ เป็นความลับ เพราะใช้ติดต่อกันในระดับประเทศ
3. เจ้าหน้าที่ระดับบริหารขององค์การระหว่างประเทศ ย่อมมีใจ เอนเอียง เข้าข้าง องค์การที่ตนทำงานอยู่ ในการให้สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ เหล่านี้มักให้ข้อมูลขององค์การในด้านบวก
4. เอกสารโครงการบางโครงการ เก่ามาก และไม่ระบุรายละเอียดบางอย่างไว้ เช่น เงื่อนไขที่ให้ความช่วยเหลือแก่ไทย
5. ควรมีการศึกษาถึงความช่วยเหลือขององค์การระหว่างประเทศ ที่ให้ต่อการศึกษา ด้านประถมศึกษาของไทยในลักษณะอื่นๆ ด้วย เนื่องจากการวิจัยในด้านนี้มีน้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย